

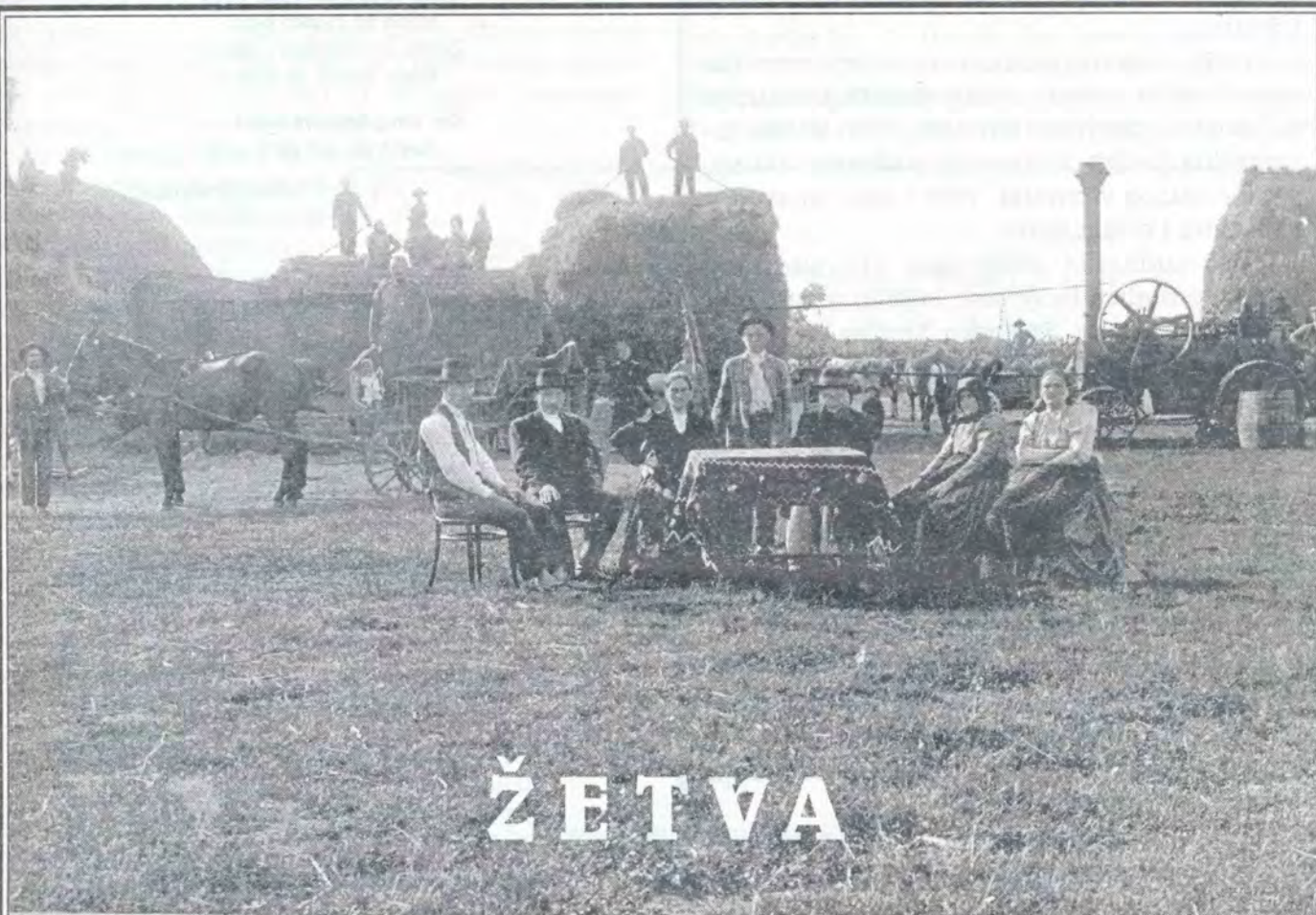
MIROLJUB

GODINA: I.

SOMBOR, 1998.

BROJ 3.

ŽETVA

*Šetala sam po poljima
i gledala žito zrilo
pa se sitih ja mladosti
i kako se žito želo.*

*Kosilo se sa kosama,
srpom žito sakupljali,
a mi, dica, za snopove
uža prostirali.*

*Nisu to uža obična
ako te 'ko pita,
to su uža prirodna,
pletena od žita.*

*Muškarci su tada
snoplje u krstine dili,
a žene su za vridne kosce
od žita vinac pleli.*

*Sadivena kamara
u guvnu se suši.
Sad čekamo vršalicu
da žito ovrši.*

*Ovršeno žito
u ambar se smisti.
Bogu fala, od novoga brašna,
skoro ćemo kruv i kolače jisti.*

Kata Šteli (rođena Kalčan), Sombor

ŠTOVANI ČITATELJI!

Radujemo se što smo opet među Vama.

Od 15. do 21. lipnja ove godine u Zagrebu je održan Tjedan Hrvata iz Vojvodine. Na ovoj značajnoj manifestaciji sudjelovali su i članovi našeg KUD-a "Vladimir Nazor" iz Sombora. Zajedno s našim članovima bili su nazočni i sudionici iz Bačkog Brega, Bačkog Monoštora i Sonte.

Poslije sedam godina ovo je prvi zvanični susret naših kulturno-umjetničkih institucija sa svojim matičnim Narodom. Ovo je bila izvanredna prilika za mnoge sudionike da se, poslije dužeg vremena, vide i čuju sa svojim rođacima i prijateljima.

Naši sudionici programa bili su gosti Hrvatske matice iseljenika koja ih je srdačno primila i ugostila. Program Tjedna bio je raznolik i lijepo osmišljen. Naši predstavnici, koji su nastupali u programu, lijepo su prikazali dijelove naše narodne kulturne baštine iz Sombora i okolice.

Poslije završetka Tjedna Hrvata iz Vojvodine u Zagrebu svi sudionici vratili su se svojim kućama duhovno obogaćeni brojnim susretima i lijepim iskustvima. Nadati se je da će ovaj lijepi doživljaj zajedništva biti poticaj svim sudionicima da ustraju u svom plemenitom radu. Očekivati je da će ovakvi susreti ubuduće biti češći i obostrani, a to bi i te kako utjecalo na bolje odnose između dviju država: Jugoslavije i Hrvatske.

Tjedan Hrvata iz Vojvodine, koji je svakako bio najznačajniji događaj u proteklom periodu, zaslužuje da mu se na stranicama našeg Lista dade više prostora.

Završeni su žetveni radovi na našim poljima i povodom Dužionice u Somboru objelodanjujemo treći broj "Miroljuba".

Urednik

Slika na naslovnoj strani:
Vršidba u salašima Bošnjaci (danas Lugovo)
kraj Sombora 1915. godine.

Vlasnik vršalice Filip Bošnjak (sidi drugi s liva)
i kraj njega supruga Ana rođena Babić.

BEZ ODGOVORA

*Kako nas zore zovu
kako nam ruke streme
Kako nas smišnima čini
potmulo, tiho vrime;*

*Kako nam zablude klikću
u sjaju sunca što gori
Kako smo strašno mali
ko nas takvima stvoril*

*Kako to s vičnošću stoji
kuda to svako hita,
Zašto smo krajevi samo?
koga čovik da pita?*

*Zar smo krajevi sami
čovik se još uvijek pita.*

Franjo Matarić

PUNA SOBA ...

Zidovi i pod od zemlje, flafon od blata.
U uglu šporet, soba puna dima,
prozor razbijen i hladno je kod vrata,
al' unutra nikom nije zima.

Tu je stol i na njemu sto stvari ima,
tu su i miševi - ti gadovi mali,
puna soba dice i majka među njima,
svi zdravi i srićni, ništa im ne fali.

Dica jidu kruva, masti, sira,
jidu tako slatko da sve puca.
Majka ocu sprema pečenih krumpira,
a on stig'o s' njive i na vrata kuca.

Otac trgne šljivke i sidne da jide,
ali od dice čak ni tu da odmori.
Majka dalje mirno nastavlja da prede,
dok na zidu jedva petrolejka gori.

Na flafonu luster, parket i tapete.
Odbačena žena, ništa joj se neće.
Otac gleda fudbal, ne mari za dite;
puna soba svega, ali nigdi sriće!

Antun Kovač

IZ POVIJESTI BAČKE

Bačka leži između Dunava i Tise, u srcu Panonske nizije, u srednjoj Europi. U prapovijesti, krajem tercijara, prije oko 15 milijuna godina, Panonski teren je prekrivalo Sarmatsko more, čija je voda bila slana. Sarmatsko more se prostiralo od Beča na zapadu, do današnjeg Aralskog jezera, na istoku. Opadanjem razine vode stvaraju se manja mora: Bečko, Panonsko, Getsko i druga.

Dunav je prvobitno punio Bečko more. Uslijed velikog dotoka vode Panonsko more je vremenom izgubilo salinitet i pretvorilo se u veliko slatko jezero. Kasnije Dunav probija drugi tjesnac kod Đerdapa i tada počinje otjecanje velike količine vode tako da na mjestu Panonskog mora ostaje veći broj manjih jezera.

Zbog niskog terena južni dijelovi Bačke su dugo bili prekriveni jezerom. Kasnije se jezero pretvara u močvare i baruštine. Još u šesnaestom vijeku u Bačkoj je bilo 32% močvarnog zemljišta, a u južnoj Bačkoj 54%.

Krajem kvartara, prije milijun godina, počinju se oblikovati riječni tokovi. Dunav je tada tekao koritom današnje Tise, kao najnižim terenom Panonske nizije. Zbog velikih nanosa materijala i erozije, tok Dunava se pomjera ka zapadu, tako da je jedno vrijeme tekao preko teritorije današnjeg Sombora, pored Telečke visoravni i dalje trasom današnjeg Velikog Bačkog kanala. Kasnije se tok Dunava pomjera još više prema zapadu i na jug do Fruške gore u današnji tok. Kroz Sombor i

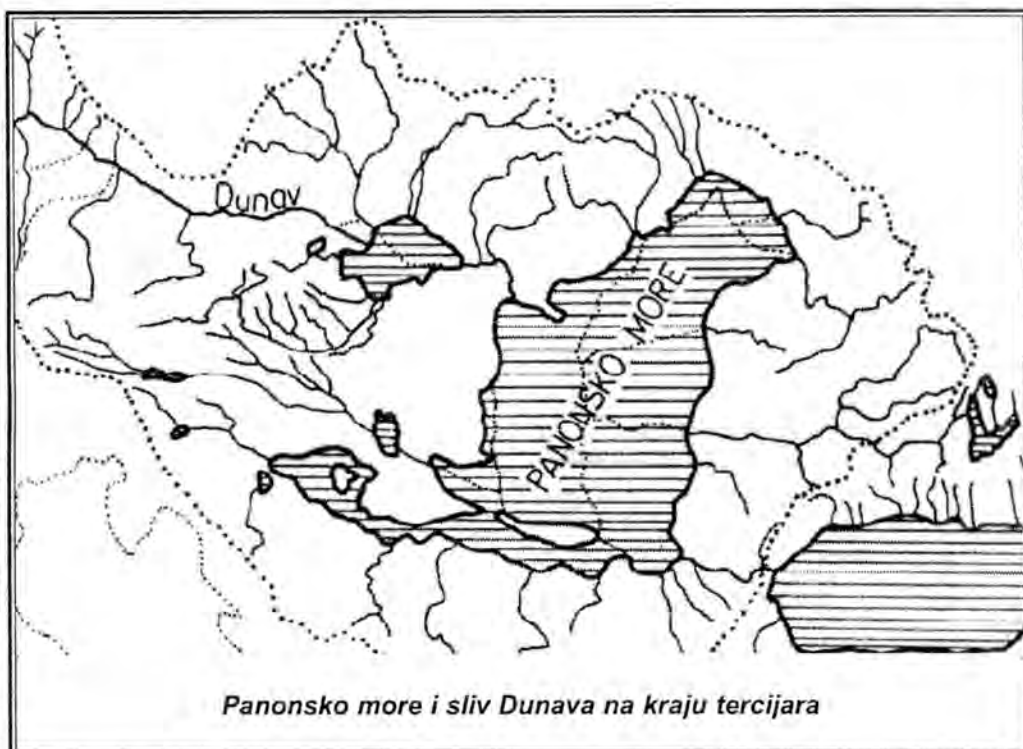
danas protječe rječica Mostonga. Ona je nekada bila znatno bogatija vodom, a ostatak je starog toka Dunava.

U dijelu Dunava, gdje je gomilan mulj iz Tise pronađeno je mnogo mamutovih kostiju. U Senti je postojala cijela zbirka ovih kostiju koja je 1848. godine poklonjena beogradskom muzeju. U jednom vinogradu u Crvenki pronađen je mamutov zub. Iz Dunavskog pijeska su vađene kosti i drugih krupnih životinja koje su u međuvremenu izumrle.

Bačka je kao ljudsko stanište, od davnina privlačila ljude, kako sa bližeg planinskog okruženja, tako i sa širih euroazijskih prostranstava. Međurječje, u kojem se prostire Bačka, najplodnije zemljište Europe, slično Mezopotamiji koja se također prostire između rijeka Tigrisa i Eufrata. Na toj površini Mezopotamije prije više milenija bio je procvat velike sumerske i babilonske civilizacije. Od davnine su putevi vodili uz Dunav, sa jugoistoka iz Azije te dalje na sjever i zapad, širom Europe.

Preko ovog područja prodire i istočno-mediteranski utjecaj na srednju Europu. To je najkraći prirodni put sjeverne i zapadne Europe sa južnom Azijom.

Zbog svog položaja Bačka je često bila veliko raskrižje u nastajanju pojedinih prapovijesnih kulturnih skupina i naroda. Kraj Subotice, kod Ludoš-Budžaka pronađeno je vatrište iz kamenih doba, kraj kojega je sakupljeno više kamenih alatki. Prva stalna staništa ljudi na prostoru zapadne Bačke datiraju iz ranog neolita (5500 do 3300 godina prije Krista). Naselje Starčevačke kulture (stariji neolit) pronađena su na teritoriju Sombora, Koluta, Bačkog Monoštora, Bogojeva, Doroslava, Deronja, Bača itd. Uz obale Mostonge, koja teče kroz zapadnu Bačku

Panonsko more i sliv Dunava na kraju tercijara

paralelno sa Dunavom, ima prilično arheoloških nalaza.

U Bukovcu, kraj Sombora, pronađene su dvije urne koje potječu iz desetog stoljeća prije Krista, a predstavljaju Hallstadtsku kulturu. Nositelji ove kulture bili su Iliri.

U okolici Sombora, na Bikarovom salašu u Šaponjama, 1887. godine pronađeno je više brončanih i glinenih predmeta koji potječu iz petog stoljeća prije Krista.

Na teritoriju između Dunava i Tise, u sedmom stoljeću prije Krista, pojavljuju se Kimerijci, podrijetlom iz Male Azije, a zatim dolaze Agatiri. Tokom šestog stoljeća prodiru Skiti, čija je nekropola pronađena kod Doroslava. Sredinom šestog stoljeća dolaze Kelti. Oni se ne zadržavaju dugo, nego nastavljaju putovanje dalje na jug. Tek što su pretrpili poraz kod Delfa 279. godine oni se trajnije nastanjuju u Vojvodini.

Salaši Gradina spadaju među najstarija naselja u cijeloj somborskoj općini. Gradinom dominiraju dva uzvišenja čija je nadmorska visina 99m. Nastambe na

ovim uzvišicama, za razliku od ostalih okolinih, nikad nisu plavljena. Tu je bila izgrađena zemljana utvrda. Kasnije je korištena crvena opeka za izgradnju jer se ona i danas izorava na njivama. Po ovome je Gradina i dobila svoje ime. Tu je pronađen keltski i srebrni novac koji potječe iz drugog stoljeća prije Krista, a kovan je u današnjem albanskom gradu Draču (Dirahiumu). Drač je tada bio grad u grčkoj pokrajini Ilirijumu.

Keltsko pleme Skordisci imali su i kod Plavne utvrđeno naselje. U Riđici i Crvenki pronađene su keltske glinene posude. Skordisci su u drugom stoljeću prije Krista imali solidan plemenski savez. Tokom prvog stoljeća prije Krista Kelti su stvorili na prostoru današnje Vojvodine prvu ekonomsku i kulturnu stabilnu državnu zajednicu.

Svi ovi stari narodi, koji su živjeli u Bačkoj, imali su kontakte sa Ilirima, koji su živjeli na desnoj obali Dunava. Ilirska država je postojala čitav milenijum prije Krista, a prostirala se od Jadrana do Dunava, obuhvaćajući Srijem i Baranju. Rimljani su stoljećima napadali Ilire sve dok nije došlo do Dalmatinsko-Panonskog rata 6. godine po Kristovu rođenju. Tada se dižu sva Ilirska plemena od Srijema do Jadrana, sakupivši 200.000 vojnika i 9.000 konjanika. Rimljani su prvo svladali Ilire u Srijemu, dok su se žestoke bitke vodile u Bosni i Dalmaciji naredne tri godine. Tada Rimljani konačno svladavaju Ilire i proširuju granice Rimskog carstva do Dunava.

Prodorom Rimljana u panonske prostore dolazi do nepovratnog nestanka prapovijesnih naroda sa ovog tla i početak velikog utjecaja Rima na susjednu Bačku.

Josip (Zvonko) Pekaović

1. Alojzije Firanj	14. Josip Jozić
2. Franja Krajniger	15. Josip Kulić
3. Zoran Čota	16. Pera Krajniger
4. Šima Raić	17. Dragan Kubatov
5. Pavle Matarić	18. Mata Matarić
6. Boris Pavlov	19. Magda Nikačev
7. Vinko Firanj	20. Stipan Parčetić
8. Stipan Pekaović	21. Stipan Paštrović
9. Franja Parčetić	22. Josip (Zvonko) Pekaović
10. Zdenko Bakić	23. Đura Pekaović
11. Tomislav Bošnjak	24. Stipan E. Petreš
12. Žiga Fratrić	25. Stipan Đ. Petreš
13. Šima Hornjak	26. Janoš Raduka

VISTI

NOVI STATUT KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

Na Konferenciji Društva održanoj 19. 05. 1998. godine usvojen je novi Statut Kulturno umjetničkog društva "Vladimir Nazor".

Statut je sačinjen u skladu sa Zakonom o društvenim organizacijama i udruženjima građana, prema Pravilima Hrvatskog kulturnog društva "Miroslav" osnovanog 06. 12. 1936. godine, prema ostalim Statutima društva koji su nekada važili i prema nekim važećim Statutima sličnih društava.

Kulturno umjetničko društvo "Vladimir Nazor" je slobodno i dobrovoljno udruženje građana u oblasti kulture, umjetnosti, obrazovanja i znanosti (čl.1.). Osnovni cilj Društva je da razvija i njeguje kulturu, kulturnu tradiciju, hrvatski jezik i njegov dijalekt ikavicu, folklor i običaje Hrvata ovog podneblja Bunjevaca i Šokaca (čl.5.). Najviši organ Društva je Sabor kojega čine svi redovni članovi. Ostali organi Društva su: upravni odbor (30 članova), Izvršni odbor (9 članova), Predsjednik Društva i Nadzorni odbor.

Dužionica u Somboru '97.

VISTI

ODRŽAN SABOR KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

Redoviti Sabor KUD-a "Vladimir Nazor", u prisustvu velikog broja članova, simpatizera i gostiju, održan je u prostorijama Društva 24. 05. 1998. godine.

Izveštaj o radu Društva između dva zasjedanja Sabora podnio je tajnik Društva g. Boris Pavlov, a financijski izveštaj je podnio blagajnik g. Josip Vuković. Izveštaj o materijalno-financijskom poslovanju podnio je predsjednik Nadzornog odbora g. Đuro Bošnjak. Izveštaji su prihvaćeni u cijelosti.

Sabor je razmatrao i potvrdio nov Statut KUD-a "Vladimir Nazor" koji je usvojen na ranije održanoj Konferenciji Društva.

Postupajući po odredbama novog Statuta, Sabor je izabrao organe upravljanja Društvom.

U Upravni odbor izabrani su:

- 27. Ljiljana Šešember
- 28. Josip Vuković
- 29. Miloš Tumbas
- 30. Stipan Vuković

Nadzorni odbor čine:

- Članovi:
- Đura Bošnjak
- Karlo Logo
- Franjo Dorotić

Zamjenici:

- Stana Matarić

- Šima Gertner
- Vinko Žuljević

Disciplinsku komisiju čine:

- Članovi:
- Sonja Vidović
- Zvonko Markovinović
- Franja Parčetić

Zamjenici:

- Ivan Kovač
- Ana Knežević
- Miša Mračina

VISTI

UTEMELJEN UPRAVNI ODBOR I IZABRAN IZVRŠNI ODBOR KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

Izborom Predsjednika i dva podpredsjednika na sjednici održanoj 28. 05. 1998. godine izvršeno je utemeljenje Upravnog odbora Društva. Za predsjednika je izabran Alojzije Firanj, a za podpredsjednike: Franja Krajniger i Šima Raič.

U Izvršni odbor izabrani su:

1. Alojzije Firanj, predsjednik
2. Franja Krajniger, podpredsjednik
3. Šima Raič, podpredsjednik
4. Zoran Čota, tajnik
5. Pavle Matarić, domaćin
6. Boris Pavlov, blagajnik
7. Stipan Pekanović, član
8. Franja Parčetić, član
9. Vinko Firanj, član

Zoran Č., tajnik

AKTIVNOSTI FOLKLORNE SEKCIJE KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

SVITSKO PRVENSTVO U ČENEJU

Dana 6.6.1998. godine u malom mistu Čeneju, kraj Novog Sada, održano je Svitsko prvenstvo folkloru u parovima i pojedinačno. I naše Društvo imalo je svoje pridstavnike na tom takmičenju. Bila je vrlo jaka konkurencija. Naš par, Tomislav Pozder i Lidija Žuljević, bili su najbolji u izvođenju stare bunjevačke igre "tandrčak". Pored ovog visokog priznanja Tomislav Pozder ponio je titulu "najlipšeg momka" od svih sudionika ove tradicionalne svitske manifestacije.

Čestitamo na osvojenim priznanjima i želimo da i u buduće naši pridstavnici budu zapaženi na ovakvim smotrama.

SUDILOVANJE NA "TJEDNU HRVATA IZ VOJVODINE"

"Tjedan Hrvata iz Vojvodine" održan je u Zagrebu od 15.-21.6.1998. godine. Članovi folklorne sekcije (starija grupa i veterani) sudilovali su tri dana u ovom programu: 19.-21.6.'98.

Za ovaj značajan nastup smo se dugo pripremali uvežbavanjem igara i obnovom narodne nošnje. Naši Somborci su se pojavili u lipom izdanju na ovoj svečanosti. U subotu, 20.6. u večernjim satima, naši Somborci su nastupili u Domu hrvatske vojske u Zagrebu, di je održan večernji program svih sudionika. Članovi naše Folklorne sekcije nastupili su sa izvornim bunjevačkim igrama iz Sombora: "Odvođenje mlade na vinčanje". Nastup naših članova bio je popraćen burnim aplauzom svih sudionika.

Domaćinima ove značajne manifestacije pripadaju sve pohvale za uslužnost i dobru organizaciju. Bilo nam je omogućeno udobno putovanje, dobar smištaj i mogućnost da vidimo najvažnije znamenitosti Zagreba i njegove okoline.

SMOTRA FOLKLORA U BAJMOKU

U Bajmoku je 26.6.1998. godine održana tradicionalna 36. smotra folkloru. Članovi mlađe grupe našeg folkloru sudilovali su na ovoj priredbi i postigli lip rezultat. Oni su se predstavili spletom bunjevačkih igara. Pored godišnjih odmora i školskog raspusta oni su se lipo pripremili za ovaj nastup i zato zaslužuju svaku pohvalu.

Dužionica u Somboru '97.

Antun Knežević

NAŠI U ZAGREBU

TJEDAN HRVATA IZ VOJVODINE

Svake godine Hrvatska matica iseljenika priređuje prigodnu manifestaciju na kojoj se okupljaju Hrvati iz pojedinih dijaspora. Tako je ove godine priređen Tjedan Hrvata iz Vojvodine.

Poznato je da u SR Jugoslaviji živi najbrojnija autohtona skupina Hrvata. Hrvati u Jugoslaviji naseļjeni su u Vojvodini, Kosovu i Boki kotorskoj. Hrvatska matica iseljenika ima zadaću "uvezivati sve Hrvate u čitavom svijetu u jedno jedinstveno hrvatsko nacionalno biće". Ove godine cjelokupni program bio je posvećen Hrvatima iz Vojvodine.

Organizatori Tjedna bili su Hrvatska matica iseljenika i Forum hrvatskih institucija iz Vojvodine. Ispred Foruma za organizaciju je bio određen preč. Andrija Kopilović.

Otvaranje Tjedna upriličeno je u prostorijama Hrvatske matice iseljenika u Zagrebu u ponedjeljak 15. lipnja ove godine s početkom u 17 sati. Na otvaranju su bila nazočna mnoga uvaženata gospoda iz Sabora, Vlade i Županijskog doma Republike Hrvatske, gosti iz Vojvodine, mnogi zagrebačani koji su vezani uz Vojvodinu...

Pozdavnice riječi uputio je u ime domaćina i organizatora g. Ante Beljo i preč. Andrija Kopilović. Tjedan su pozdravila i mnoga ostala uvaženata gospoda.

Drugog dana, u utorak 16. lipnja bila je upriličena tribina o društvenopolitičkom životu Hrvata u Vojvodini.

U srijedu je održan susret sa hrvatskim književnicima iz Vojvodine i susret sudionika Tjedna sa predstavnicima Matice hrvatske.

U četvrtak je bila tribina o povijesti, jeziku i običajima Hrvata iz Vojvodine, kao i koncert Sumbičkog tamburaškog orkestra.

U petak je održan susret sudionika tjedna sa zavjčajnim udrugama Hrvata iz Vojvodine u Zagrebu. U večernjim satima priređena je večer bunjevačke kuhinje uz glazbenu pratnju tamburaškog sastava "Hajo" iz Subotice.

O subotnjem i nedjeljnom programu bit će više riječi u narednom tekstu.

F. Ivanković

SOMBORCI U ZAGREBU

Povodom "Tjedna Hrvata iz Vojvodine" KUD "Vladimir Nazor" gostovao je od 19.-21.7. u Zagrebu.

Posli poziva koji nam je bio upućen krajem prvog miseca ove godine da sudilujemo na Tjednu naše Društvo je počelo pripreme za ovo važno gostovanje. Odabrali smo "Bunjevačke svatove" jer kroz taj običaj se vidi igra i nošnja, gluma; čuje pisma našeg naroda. Kroz taj nastup smo mogli najbolje pokazati svoje kvalitete i vlastitu tradiciju.

Kako se naš nastup približavao, tako su pripreme bivale sve intenzivnije. Tribalo se pokazati u najboljem svjetlu. Sva nošnja je uređena i dotirana. Sašivene su dvije nove nošnje od šlinga. Za nane su sašivena i nova ruva kako bi lipše izgledale u "svatovima". Oko sviranja je uloženo puno truda i pored toga orkestar je ostao mali, samo pet članova. Iz našeg Društva išlo je 39 članova. Sa nama je bilo i 8 Berezana. Napravili smo zajednički pasoš i vizu za nas 47 putnika. Odlučili smo ići priko graničnog prilaza na Bogojevu,

jer nam se on činio najbližim i najboljim. Sa nama je išao još jedan autobus, a u njemu su bili Monoštorci i Sončani: njih ukupno 52. Pri polasku nam se pridružio i autobus iz Tavankuta.

Petak (19.6.'98)

Krenili smo na put u petak 19. juna u podne. Na granici smo bili sat kasnije. Posli kratkog pregleda krenili smo priko Dunava di su nas čekali autobusi koje je po nas poslala Hrvatska matica iseljenika iz Zagreba. Po-

sli carinskog prigleda prisili smo u druge autobuse i krenili put Zagreba. Putovanje je bilo ugodno, a mi dobro rasploženi. U pola osam smo bili na cilju. Smišteni smo u Domu učenika medicinske škole. Na ulazu nas je dočekala i pozdravila direktorica Doma. Zaželila nam je dobrodošlicu i ugodan smištaj. Ženski svit je smišten u prizemlju, a muški na prvom spratu. Raspakovali smo stvari i okripili se večerom. Naš domaćin nam je dao dva studenta koji su nam bili vodiči kroz grad posli večere. Veći broj članova otišao je u večernji obilazak Zagreba. Koliko je bilo moguće, upoznali

smo se za najpoznatijim zdanjima grada i noćnim životom u gradu. Taj nam je obilazak ostao u lipoj uspomeni. Posli ponoći smo se vratili u dom na počinak.

Subota (20.6.'98)

Ustali smo oko 7 sati, spremili se i doručkovali. Oko 9 sati smo bili u autobusu koji nas je odvezao do znamenite zagrebačke katedrale. U pola deset bila je svečana koncelebrirana misa koju je pridvodio mons. Josip Bozanić, nadbiskup zagrebački. Misa je bila naminjena nama - Hrvatima iz Vojvodine. Bilo je dirljivo slušati pozdrav nadbiskupa Bozanića i nadahnutu pridiku mons. Ante Jurića, splitskog nadbiskupa. Katedrala je bila puna svita. Vojvođani su poznati po svojoj lipoj nošnji.

Posli mise išli smo u Zaprešić do Novi dvora. Stigli smo u podne u ovaj mali grad koji se nalazi u neposrednoj blizini Zagreba. Položili smo vinac na grob bana Josipa Jelačića. Dočekao nas je svečani orkestar limene muzike i mažuretkinje. Njihov program je bio jako lip i sadržajan. Pozdravio nas je predsjednik grada Zaprešića i zaželio ugodan boravak u njihovom mjestu. Istoričar nam je objasnio povist o vrimenu i imanju kad je ban Josip Jelačić bio vlasnik poznatog prostora. Bansko imanje bilo je veliko i značajno za cilu Hrvatsku. Danas se dosta radi na obnovi značenja toga imanja. Posli ovog govora položili smo vinac na porodičnu grobnicu Jelačić. Tu je bila upriličena i molitva. Posli smo bili na ručku. Malo smo imali slobodnog vrimena jer je već u pola četiri bila dogovorena proba u Zvonimirovoj dvorani gdje smo imali u večernjem programu i svečani nastup.

Davor Dulić je bio nadležan za cio program te večeri. On je bio i na generalnoj probi te pomagao sudionicima da se lakše snađu na pozornici.

Svečani večernji program otvorio je Ante Beljo, predsjednik Hrvatske matice iseljenika. Pozdravio je sve sudionike Tjedna i pridao vodstvo programa Franji Vujkov i Dušici Jurić iz Subotice. Na pozornici su se smenjivale igre i pisme. Igralo se u narodnim nošnjama, koje su toliko slične, a u isto vrime i toliko različite, jer svako mjesto ima drugačiju nošnju. Ni iz jednog mjesta nije se moglo viditi dvije iste nošnje. Toliku lipotu i taki izbor nošnji na jednom mjestu čovik u svom viku malo puta ima priliku viditi.

Svi izvođači su se trudili da se pokažu u najboljem svitlu. Ozarena lica publike jasno su pokazivala koliko im se sviđa program. Svaki nastup je bio popraćen dugotrajnim jakim pljeskom. Posli programa smo se vratili u dom. Tu smo se odmarali i veselili na svoj način.

Nedilja (21.6.'98.)

Jutro je brzo svanilo. Čeko nas je još jedan naporan dan. Posli jutarnjeg spremanja i doručka obukli smo se u narodnu nošnju. U deset sati smo bili ispid Hrvatskog narodnog Kazališta. Sudionici svih devet društava formirali su svečanu povorku koja je krenila prema Zrinjevcu. Tamo su nas dočekali domaćini Hrvatske matice iseljenika. Ante Beljo je primio kruz od prošlogodišnji bandaša i bandašice iz Subotice. Tako je na simboličan način održana Dužijanica nas Hrvata iz Vojvodine u Zagrebu. Posli prigodnih govora Ante Belje i Laze Vojnić Hajduka povorka je krenila prema katedrali.

U katedrali smo bili na misi za studente u pola dva najst. Na misi je pivo zbor mladih.

Posli mise smo išli na centralni trg Bana Jelačića. Na trgu smo odigrali nekoliko kola i odpivali nekoliko pisama. Iako je ovo veselje u narodnim nošnjama i sa narodnom muzikom održano u urbanoj sridini velegrada ovaj prizor ostavio je lip dojam kulturnog događaja.

Po završetku kratkog programa vratili smo se u dom na ručak. Posli smo imali kratak odmor. Spremili smo stvari i sobe. Oprostili smo se sa našim domaćinima i krenili na Mariju Bisticu. Stigli smo u ovo najpoznatije hrvatsko Marijino svetište oko pet sati posli podne. Obišli smo svetište i bili na večernjoj misi u bazilici. Vidili smo

radove koji se ubrzano odvijaju zbog dolaska Svetog Oca ove jeseni. Posli jednosatnog vrimena provedenog u Mariji Bistrici krenili smo kući. Ovo putovanje nam je bilo teže jer smo bili umorni, a vani je bila vrućina. Prije ponoći smo bili na Dunavu. Tu su nas dočekali naši autobusi. Posli uobičajenih pasoških i carinskih kontrola sili smo u naše autobuse i krenili kući. Za jedan sat smo stigli u Sombor. Garderobu smo smistili u prostorije našeg Društva i pošli svojim kućama.

Za ovo gostovanje i nastup naša folklorna sekcija, sa svojim koreografom i pročelnikom, uložila je velik trud. Muzičari su također marljivo radili, a dobar dio posla obavili su i svi članovi Uprave.

Ovakvim radom mi smo se uspili predstaviti na dostojan način. Mislim da, s pravom, možemo biti zadovoljni sa cilim programom kojim smo se predstavili u Zagrebu.

Alojzije Firanj

ETO, TO JE BAČKI MONOŠTOR

Kraj Dunava plavoga,
u ravnici krasnoj,
nalazi se selo moje
Monoštor se zove.
Monoštor Bački

Ulice su u njemu prave,
lipa i široke,
a djevojke vitke, tanke,
smeđe, crnooke.
Šokice djevojke.

Šokice su lipa snaše
u vezu šarenom,
a selo je opkoljeno
šumom zelenom.
Šumom i Dunavom.

U proliće vrba miri
i opojan miris širi,
ko ga jednom pomiriše
ne odlazi od nas više.
Ode, al' vraća se.

Eto, to je moje selo,
u njemu je sve veselo.
Monoštorci dika naša,
volju kad je puna čaša.
Eto, to je Bački Monoštor,
eto, to je Bački Monoštor.

U ovoj pismu rečeno je dosta toga šta Monoštor ima. Pored sve ove opisivane lipote, Monoštor ima i svoje lipa narodne običaje. Između ostalih je i jedan narodni običaj kojega mi nazivamo "Kraljice".

Na dan Duhova, velikog virskog blagdana, u Monoštoru su se vodile "Kraljice". To je bila grupica djevojčica obučanih u narodnu nošnju. One su ulazile u kuće i izvodile ovaj lipa običaj u vidu rituala tako što su, pridvođene sa dva barjaktara na čelu, pivale ukućanima i kroz pismu izražavale svoje želje. Mlađim obiteljima pivali su o sričnoj budućnosti, a domaćinima da im bude rodna godina: da usivi dobro rode, a posebno da im naraste velika konoplja. (U to vrijeme konoplja je bila jako važna biljka. Od njenog

vlakna tkalo se platno koje je služilo za mnoge kućne potrebe, kao na primer za tkanje stolnjaka, odiče, otaraka, ponjava i ostalog što je bila potribno).

Na kraju, iz zahvalnosti na lipim željama, gazdarica je darivala "Kraljice" svojim domaćim plodovima. One su se kroz pismu zahvalile na darovima i otišle u druge kuće. Tekst pisme koju "Kraljice" pivaju po kućama je različit.

Na ulazu u prvu kuću piva se:

*Ustaj gazdarice, ustaj gazdarice,
došle su kraljice
i dva barjaktara, i dva barjaktara,
da nam date dara.
Mi ode dođoše, mi ode dođoše,
u gospočke dvore,*

*gospočki su dvori, gospočki su dvori,
širom ograđeni,
zlatem pozlaćeni.*

*Mi ode dođoše, mi ode dođoše
i ode nam kažu,
da ode imade, da ode imade
bratac i sestrice,
bratac i sestrice, bratac i sestrice,
dajte nam sestricu,
dajte nam sestricu, dajte nam sestricu,
mi ćemo je udat.
Mi ćemo je udat, mi ćemo je udat,
za popova đaka,
za popova đaka, za popova đaka,
koji knjigu piše,
koji knjigu piše, koji knjigu piše,
po orlovom krilu,
po orlovom krilu, po orlovom krilu,
i po sokolovom.
Ded zavedi kolo, ded zavedi kolo,
na smiljevo polje.*

*Da smilja beremo, da smilja beremo,
smilja i kovilja.*

*Da kralja kitimo, da kralja kitimo,
kralja i kraljicu,
kralja i kraljicu, kralja i kraljicu,
bana i banicu.*

(Kada kolo i pisma stanu, "kraljica" polako podiže brundžuk (veo) da bi otkrila lice. Onda ustaje iz krila, dodaje joj se stolčac, a ona ga podiže u vis i kaže: "Nek vam tolika konoplja naraste". Zatim baci stolčac priko glave. Tada prilazi gazdarica i stavlja u košaru svoje darove. "Kraljice" zahvaljuju na darovima kroz nastavak pisme).

*Zbogom gazdarice, zbogom gazdarice,
ošle su kraljice
i dva barjaktara i dva barjaktara,
dali ste nam dara.*

Ulaz u drugu kuću:

*Ustaj gazdarice, usatj gazdarice,
došle su kraljice
i dva barjaktara, i dva barjaktara
da nam date dara.
Mi ode dojdoše, mi ode dojdoše,
i ode nam kažu,
da ode imate, da ode imate,
dva brata junaka,
dva brata junaka, dva brata junaka.
Dajte nam mladeg,*

Gazdarica daruje

*Tonkom Gororonkom,
Tonkom Gororonkom,
Tonkom Gororonkom,
koja ima dara,
koja ima dara, koja ima dara,
dara tri tovara.
Prvi tovar dara, prvi tovar dara,
kumu i kumicu.
Drugi tovar dara, drugi tovar dara,
svekru i svekrvi,
Treći tovar dara, treći tovar dara,
svima svatovima.
Ded zavedi kolo, ded zavedi kolo,
smiljevo polje,
da smilja beremo, da smilja beremo.*

*kralja i kraljicu, kralja i kraljicu,
bana i banicu.*

Dalje je ista procedura kao i u prvoj kući (dizanje stolčaca, dobivanje darova) i odlazak uz nastavak pisme:

*Zbogom gazdarice, ošle su kraljice,
i dva barjaktara, dali ste nam dara.*

Za vrime cilog ovog rituala barjaktari kruže oko kola i to jedan u susret drugome.

Na kraju dana, kada se obilazak kuća završi i košarka bude puna darova "Kraljice" izvrše ravnomirnu diobu između sebe. Posli nastane malo veselje i one radosne krenu svojim kućama.

Neka vam tolika konoplja naraste

*dajte nam mladeg, dajte nam mladeg,
mi ćemo ga ženit,
mi ćemo ga ženit, mi ćemo ga ženit,*

*Smilja i kovilja,
da kralja kitimo, da kralja kitimo,
kralja i kraljicu,*

Narodni običaj "Kraljice" jedan je od vrlo zanimljivih. Običaj je sam po sebi atraktivan i izvodi se kroz pismu. Pošto se sve to događalo na veliki svetac, svi žitelji su se nalazili kod kuće. Toga dana svi su bili u nikom iščekivanju. Cilo selo je sudilovalo u ovom običaju jer je svako radosno dočekivao "Kraljice" u svojoj kući.

**Katica Pašić,
Bački Monoštor**

ČUVARI ŽITNIH POLJA

Ne može se reći da je kruv bio prva čovikova hrana. Naši daleki preci su prvo bili sakupljači, kasnije lovci i tek kasnije ratari. Sigurno je da čovik poznaje kruv i njegovu vrednost u raznim oblicima i od razni' sirovina puni' šest hiljada godina. Egipćani, stari Grci i Rimljani uživali su kruv i pominju ga u svojim zakonima. Kruv se pominje u knjigama, legendama, narodnim običajima, poslovicama, zdravicama, ali i u psovkaama, klevetama...

Naši preci, naselivši se na prostorima Balkana i zahvaljujući kvaliteti zemlje postali su ratari: sijali su raž, ovas, heljdu, a kasnije i žito. Vezivanjem uz zemlju i usive, stvorili su se uslovi za oblikovanje društvenih grupa, obiteljskih zadruga i, konačno, države. No, sigurno je da dugo nisu imali dovoljno kruva, pogotovo ne onog kvalitetnog. Početkom dvadesetog vika, osim u bogatijim familijama, pravio se uglavnom kukuruzni ili loš ječmeni i ražani kruv. I mi, sridnja generacija, sićamo se da smo neposridno posli drugog svitskog rata jili kukuruzni kruv pomišan sa kuvanim krumpirom kako bi bio mekši. Na prostorima Vojvodine u pravljenju kruva od žita osićala se tradicija sa Zapada, a to se naročito odnosi na Božić i Uskrs.

Ovim kraktim osvrtom na povist nastajanja kruva želio sam ukazati: koliko je kultura žita važna i ona nije izgubila na značenju ni danas. Žito je berzna sirovina; njime se određivala socijalna i ekonomska stabilnost jedne zemlje, što vridi i danas. Žito je strateška sirovina, naročito u ratnim vremenima.

U našim krajevima tokom drugog svitskog rata okupacione snage su nasilno uzimale žito od proizvođača uz eventualnu kasniju minimalnu novčanu nadoknadu. Simpatizeri otpora okupacije na razne su načine nastojali oko oduzimanja litine od naroda. Na prostorima žitorodne Vojvodine bilo je bezbroj paljenja žitnih polja. Sićam se slućaja studenta Baneta Sekulića iz Sombora koji je sudjelovao u paljenju žita kraj salaša Vese Gajinovog. Ovom slućaju okupatori su dali veliki značaj i kasnije je Bane bio smaknut. Nove posliratne vlasti su postavile spomen ploću u znak sićanja na Baneta na zgradi županijske zgrade u Somboru.

Iz divana starijih znam za slućaj požara vršalice na

guvnu Đuke Jozića na Bajskom putu (mislim 1943. godine). Bila je to uobićajena diverzija. Za takve prilike redovito se koristila kutija šibica "sumporaće" koje su se palile na najmanje trenje o koji predmet. Bilo je dovoljno da se jedna takva paklica zavuće u snop krstine i bilo je sigurno da će doći do samozapaljivanja pod snagom trenja doboša svakog driša bilo koje vršalice. U takim prilikama osićala se psihoza straha za svaku vršidbu: s jedne strane strah za žito koje je ovršeno - koliko će biti nasilno oduzeto - koliko će ostati domaćinu za godišnje potrebe. Drugi strah je bio: hoće li se žito uspiti saćuvati i bez problema ovršiti. Ova vrsta straha trajala je svih ratnih godina, a i kasnije. Zato su nove vlasti organizirale

zaštitu žitnih polja od paleži. Narodni odbori u novoj državi su sebi za najvažniji cilj postavili: očuvati žito od paljenja. U tu svrhu su uspostavljene noćne straže koje su popularno nazvane: "ćuvvari žitnih polja". Ćuvvari su obićno bili sami zemljoradnici koji su se svako veće smenjivali na ćuvvanju žitnih polja. Ćuvvari su obilazili atar di je bilo žita i tako zašćićivali od paljenja. Organizaciju ćuvvanja žitnih polja obićno su sprovodili aktivisti "narodnih odbora". Administraciju su obićno obavljali ućitelji iz naseljenih mesta. Raćunalo se da su oni vićni papirologiji, a priko svojih đaka znali su sva domaćinstva i sposobnost ljudi za vršenje slućbe ćuvvara. Noćni ćuvvari su bili snabdiveni određenim oružjem koje nije zadovoljavalo kvalitetom. Virovalo se u onu narodnu: "ćovik se najviše boji prazne puške", jer nikad nije siguran u njezinu ispravnost.

U obilazak atara išlo se obično u paru ili po koji put i utroje. Treći član nije bio obavezan. Postojali su popisi o sminama dežurstava. Čuvari su se obično okupljali u ranijim večernjim satima i dežurali sve do zore. Svaka smena je podnosila svoj izveštaj, a odgovorni u odboru je podnosio zbirni pismeni izveštaj "višoj" instanci. Dežuralo se misec i po dana. Na salašima oko Sombora nigdi nije u tim vremenima zapamćena diverzija paljenja žita. Tako su se čuvari malo opustili i svoje kretanje usmيرili drugim ciljevima. Bog je tako udesio da dudovi sazriju prije žetve. Početak dežurstava poklapao se obično sa pečenjem rakije od duda.

Sićam se kako je to izgledalo na salašima Bezdanskog puta i Nenadića. Čuvari su se sakupljali na određenom mestu, obično u kućama sidišta narodnih odbora i tu od aktivista primali oružje, utvrđivali maršute, primali nove informacije (ako ih je bilo) od gradskog narodnog odbora i slično. Obično se prvo obilazila pecara mame Julke Jerkovićeve na Bezdanskom putu. Tu su, posli probanja dudare, prikupljane nove informacije o eventualnom prijavljivanju na red za kazan da se peče čija kruškovača (ječmenka), divanilo o švaleracijama, o sprovođenju prinudnog otkupa žita... Divanilo se tu i o snalažljivosti pojedinih domaćina da "ukradu" vlastito žito za svoje potrebe. Tako su se priče ponavljale u nedogled.

Kad se informacije prikupe na jednom mestu, onako malo ohrabreni novom dudarom, čuvari bi se uputili prema salašima Male Pešte, di je opet, bila pecara Marjana Dorotića. Tu bi zaticali grupu degustatora nove dudare i uključivali se u iste divane koje su već ranije čuli na prijašnjem mestu. Budući da je vrijeme već dobrim odmaklo tu se znalo pržiti slanine na zašiljenom prutu, a usput bi se otopljena mast iz slanine cidila u komad kruva. Tako se stvarala "podloga" za degustaciju nove

kruške ili kajsijevače. Tu se onda već moralo paziti na vrijeme da se ne bi zakasnilo na zbornu mesto sa drugim čuvarima iz drugih salaša. Kretalo se prema Nenadiću Čatalinskim putem pored salaša Stipana Kukuruzara. Tu se prišla čuprija priko Mostonge i izlazilo na Bajski put. Moralo se na Bajskom putu svratiti u pecaru Đene Jozića, zvanog Veliki. Ova pecara bila je najmodernija u cilom kraju. Bilo je više kazana sa svim instrumentima. Obično su se tu nalazili zajedno čuvari sa Bezdanskog i Bajskog puta. Vodio se redovno šaljiv divan, malo na svoj, a više na tuđ račun, i to više o onima koji nisu tu, jer tribalo je paziti na jezik da ne bi uvridili koga od prisutnih. Veliki broj čuvara više nije bio ni sam već u "društvu" dudare. Bili su svi zajedno srićni jer na njegovom terenu nije bilo paleži žita ni drugih usiva. Najvažnije je bilo da prođe vrijeme i da se lipo izdivane. Prije razlaza obično su se dogovorili kad će se opet naći. Kući se obično išlo istim putom, ali sad malo teže nego kad se dolazilo. Posli dolaska na zbornu mesto salašari su vratili oružje i razišli se svojim kućama. Umorni od "napornog posla" odlazili su na odmor da ne bi smetali ukućanima u poslu. Na sličan način organizirano je čuvanje žitnih polja i na ostalim salašima oko Sombora.

Žito je uvijek bilo u žiži interesa države, nakupaca, priprođavača, a i samih proizvođača. Ove godine susrećemo se sa čestim problemom: žita ima previše i pitanje je ko će ga otkupiti, a kad i kako platiti.

Tako iz godine u godinu: veselimo se žetvi, organiziramo dužionice, no u isto vrijeme ružimo kombajnere zbog velike cene njeve usluge i strahujemo kako ćemo naplatiti veliki trud koji je uložen u žito. Tako u nedogled. Dočekat ćemo Dužionicu i naredne godine, a srce nam ostane stisnuto zbog tuđe nebrige za sav uložen rad.

Sigmund-Žiga Fratrić

O KOMBAJU

I KOMBAJNIRANJU ŽITA

Ovogodišnja žetva davno je već okončana. Polako već sada počinju pripreme za novo sijanje žita. Zato su žetva i kombajniranje uvijek aktualne teme.

U prošlosti se sav trud oko skupljanja plodova krušnog žita svodio na fizički trud. Proizvođači kruva stalno su razmišljali kako taj toliko naporni posao ubrzati i skratiti. Plod takvog razmišljanja je konstruisanje prvih kosačica, a kasnije i kosačica-samovezačica žita. Istovremeno konstruktori prave i prve vršalice žita. Tako je uveliko olakšan vikovni napor žetve i vršidbe. Ljudski ručni posao pritvorio se u mehanizovani postupak. Time je olakšana proizvodnja i ona je istovremeno umnožena. Uvođene su nove visokorodne sorte žita. Ljudi su počeli gledati i ekonomsku stranu takve proizvodnje, a ona je pokazala da se u ovakim uslovima velike količine zrna nepovratno gube. Što je žito bilo rodnije ono se lakše mlatilo i ispadalo pri košenju, vezanju, sadivanju, vozidbi i pri vršidbi. Taj gubitak posebno se odražavao kod velikih proizvođača žita u svitu.

Ljudi dolaze do ideje kako bi napravili mašinu kojom bi se mogla spojiti kosidba i vršidba. Prva takva mašina napravljena je u SAD krajem prošlog vika i nazvana je kombajnom (kombaj je spoj više radnih mašina u jednoj novoj cilini).

Prvi kombaj bio je sa zaprežnom vučom. Kombaj na parni pogon nije mogao biti korišten na njivi zbog lako zapaljivog zrilog žita. Pojavom usavršenih dizel motora uveliko se napriduje u oblikovanju kombaja.

Ekonomski efekat rada kombaja je neprocinjivo veći jer je njegovo rasipanje žita svedeno na 3%. Pažljivim podešavanjem svih elemenata kombaja taj se rastur može i te kako smanjiti.

Radni vik sam proveo uz poljoprivrednu mehanizaciju i kombaje i taj mi je posao pričinjavao životno zadovoljstvo. Kombaje smo uvijek detaljno pripremali i nismo nikad imali u sezonama težih kvarova i lomova.

Sa ovoga vrimenskog odstojanja, kada već godina ne opravljam kombaje i ne sudilujem u žetvama, sadašnjim kombajnerima dao bih dobronamirnih savita.

- Nesigurnim motorom ne ulazite u žetvu. Ako treba

napravite prije generalnu opravku motora. Kod hedera, kao kosećeg elementa, svake godine, ako ste ozbiljni kombajner, kupite novu kosu. Sa sobom uvijek nosite rezervnu kosu. Duple prste ne morate minjati, već jedne godine nožice (uloške) naoštrite, a druge ih zaminite. Sa malo podesnog alata to ide vrlo lako. Zazor pužnog transportera u hederu podesite da ne melje žito. Ona 3% dozvoljenog rastura dobro podešen heder može uveliko smanjiti. Šine bubnja su jako skupe. Ne tribate i ne možete ih minjati ako, recimo, skinete podbubanj (korpu) i naoštrite je, tj. brusilicom poravnate na podbubnju šine tako da one budu ravne sa uglom od 90 stepeni, a ne ispupčene. Izvršavanje klasa će biti kao da su i šine bubnja nove. Dobro naoštren podbubanj uveliko i dozvoljava propusnu moć vršalice sa efikasnim izvršavanjem vlati. Oštećene žice podbubnja obavezno zaminite te će te uveliko rasteretiti sita i puž i elevatora neovršenog klasja.

Svaki kombaj ima mire zazora podbubnja u odnosu na bubanj (ulaz, srida i izlaz). Ako to dobro podesite po tablici, nećete imati problema neovršenih klasova. Uređaj za povećanje i smanjenje zazora korpe pri kombajniranju dobro razradite da u toku žetve, zavisno od vlažnosti, možete zazor minjati u hodu. dobro podešen vitar i usmirivači vitra, propisna zategnutost lanaca u elevatorima sa lopaticama, još dosta detalja su uslov za efikasnu žetvu bez gubitaka. Kombaje uvijek tako podesite da bolje u džak ili bunker ide pomalo zrno prljavo, nego da na strnjiku ide čisto zrno. Nastojte da što manje napuštate komande kad je kombaj u pogonu. Čuvajte i sebe i sve sudionike u vršidbi od nesriće jer se ona može uvijek lako dogoditi. Čuvajte se požara i priduzmite sve mire opreza da do njega ne bi došlo. Ako slučajno primetite znakove požara na kombaju, onda najkraćim putem izađite iz žitišta i ugasite motor. Tada što prije pristupite gašenju požara.

Franjo Krajniger

Uređuje: Zlata Pekanović

PONAŠANJE U DRUŠTVU

KOMBINIRANA OBITELJ

U kombiniranoj obitelji: otac, majka, ćerka, zet, ili sin, snaha i njihova djeca (unučad) ili u drugim obiteljskim kombinacijama - često dolazi do netrpeljivosti koje truju živote i razaraju nerve cijele zajednice i negativno utječu na odgoj djece.

U takvim obiteljskim odnosima mora se živiti zbog nerešenih stambenih problema. U principu, u većini slučajeva je bolje živiti u takvim odnosima, jer se svi članovi kućne zajednice moraju civilizirano dogovoriti i uskladiti svoje ponašanje. Tako se dogovorno moraju rješavati svi problemi. svekrva neka ostavi mladu da gazduje u svom dilokrugu, a razumna mlada žena nastojat će prići priko eventualnih zlobnih primedbi (i ona će vjerojatno imati sličnih sukoba u svojoj starosti). Odgoj dice treba provoditi na najbolji način jer ona to zaslužuju.

SUSTANARI

Jedan od najsloženijih i najtežih problema je: kako se ponašati prema sustanarima kada je zajedničko i predsoblje, kuhinja i ostale nuzprostorije; kad dica lupaju vratima i kad sustanari priređuju jedno drugom razne sitne pakosti? Jedini odgovor je: dobra volja!

PODSTANARI

Podstanarima se često prigovara da su nepažljivi i neuredni; da se ne drže "kućnog reda", da dovode druge u posjete... Naravno da podstanar, ako želi da ga se smatra civiliziranim, mora biti pristojan prema domaćinu. Isto tako i stanodavac, kada uzima podstanare mora biti načisto s tim da svaki čovik želi imati svoj "domaći kutak" kako bi mogao ugoštiti svoje prijatelje. Zato odnos: stanodavac-podstanar treba biti temeljen na uzajamnom razumivanju, poštovanju i dogovaranju, jednako kao i odnos sustanara.

Vilim Oršovai

MEDICINA

Kad stomak boli i otiče

Nadutost, gasovi, grčevi i dijereja muče bar polovinu žena. Ukoliko bolovi traju duže trebalo bi se pridržavati ovih savita:

- Jisti po malo: obroci treba da budu mali, ali češći.
- Ne žvakati žvaku: žvakanjem se u stomak unosi još više vazduha, a to nije dobro za criva koja su već puna gasova.
- Bez kofeina: prikiniti sa kafom ili je smanjiti na minimum, jer kofein iritira criva.
- Više jogurta: bakterije i mlične kiseline u jogurtu regulišu crivnu floru.
- Izbacite mliko i mlične proizvode: naučnici još nisu saglasni da li je to malsboća ili laktoza u mliku koja iritira stomak.
- Jisiti što više vlaknastog povrća: utiče na sprečavanje grčeva u stomaku.
- Što manje masnoća: masna hrana izaziva grčenje zidova debelog criva.
- Piti što više vode i dobro sažvakati svaki zalogaj.

Z.P.

Bonton

Odilo (ne)čini čovika

ELEGANCIJA I INTELIGENCIJA

O tome šta odilo znači za čovika postoje mnoge mudre izreke i pouke. Odića i odivanje nije ostavilo ravnodušnim ni mnoga prvorazredna pera svitske literature. Iz prilično obimne literature o modi i odivanju može se izvući jedna pouka, a ona može jedino glasiti: u odivanju smi biti upadljivo to da nije upadljivo. To možemo proglasiti glavnim principom odivanja. Odivanje ima svoja pravila i propise. Ona daju zapravo okvire, a ukus, svaćanja i džep pojedinca ispunjava tek okvire sadržajem. Mnogo toga je pripušteno igri fantazije, pa ipak, osnovna pravila i propisi nas štite od toga da usrid kombinacija boja, nijansi i modela ne postanemo napadni, pritirani ili čak smišni.

Za prijepodne vridi pravilo o jednostavnosti i praktičnosti odivanja, jer na primer, za odlazak u kupovinu ne traži se nikakva posebna elegancija.

Kako ćete se pojaviti na poslu zavisi prije svega od toga šta radite. Odića i obuća tribaju biti prilagođene poslu, a pri izboru imajte prid sobom tri pitanja: di radite, šta radite i koliko imate godina?

Za šetnje i putovanja prikaladan je sportski tip oblaćenja.

Kostimi su uvik moderni dilovi ženske garderobe, koje ne može uništiti ni vrime, ni povrimeni modni trendovi.

Nakit, bez obzira da li je pravi ili se ne nosi decentno i neupadljivo, naročito prijepodne. U poslipodnevene sate mogu doći u obzir smilije kombinacije, a uveče u posebnim prilika-ma "dekoracija" nakitom može biti veoma bogata.

I nekoliko pravila kad je o nakitu rič: birilijant se ne nosi tokom dana, kratke ogrlice se ne priporučuju osobama sa kratkim vratom, dok osobe sa visokim vratom nose ogrlice sa krupnijim perlama.

U žalosti se prema stepenu srodstva nosi crnina. Za najbližim rođacima svi dilovi obuće su crni (čorape, cipele, tašna, marama). Za daljom rodbinom stavlja se samo crna vrpca. Za sahrane se oblači crnina. U dubokoj žalosti od nakita se nosi samo vinčani prsten.

Z. P.

Saviti

DOK LITO TRAJE

Ukoliko ste uspili "uvatiti" više vrući dana za sunćanje ili se vratili sa godišnjeg odmora priplanili, priporučujemo vam da koristite hidrantnu kremu za tilo. Koža će tako imati svež izgled, a bronzana boja će duže trajati.

Z.P.

FRIZURE

Šiške u trendu

Modni frizeri za ovu sezonu kao modni hit priporučuju frizuru sa naglašenim šiškama. Tako su se šiške po ko zna koji put vratile u modu. Za tanku kosu šiške bi trebalo da počnu visoko na čelu kako bi izgledale gušće. Za gustu kosu ne priporučuju se guste šiške. Ukoliko, imate nežne crte lica, odlučite se za istanjene ili stepenaste šiške. Kod suve ili oštećene kose šišanje će pomoći da se oslobodite rascvitanih krajeva, ali ovoj kosi je prvenstveno potrebna nega, uz pomoć balzama ili voska.

Z.P.

VAŽNIJI VJERSKI DOGAĐAJI U PROTEKLIH NEKOLIKO MJESECI

Veliki broj čitatelja "Miroljuba" redovito dolazi na nedjeljne svete mise u Somboru i okolnim mjestima. Zato smo odlučili u kratkim crtama objaviti kratke izvještaje sa svih značajnijih svečanosti koje su se u proteklom periodu dogodile u somborskim crkvama.

U somborskim župama Presvetog Trojstva i Svetog Križa u nedjelju 24. lipnja ove godine održane su proslave Prve svete Pričesti. U obje župe bilo je ukupno šezdesetak prvopričesnika koji su se redovito pripremali za proslavu ovog događaja. Obje crkve su toga dana bile prepune, a Bog nas je obdario lijepim sunčanim vremenom. U crkvama je vladalo radosno raspoloženje zbog djece koja su prvi puta primile svetu Pričest.

U nedjelju 7. lipnja u somborskoj Staroj crkvi Presvetog Trojstva proslavljeno je proštenje. Gost propovjednik bio je o. Marijan Kovačević, franjevac iz Subotice.

Blagdan svetog Antuna Padovanskog svečano se proslavlja u svim somborskim crkvama i okolnim filijalama. Tako je bilo i ove godine.

Na blagdan rođenja Ivana Krstitelja 24. lipnja u crkvi karmelita slavi se Dan Sluge Božjega oca Gerarda Tome Stantića. Dan ranije upriličeno je pokorničko slavlje i biskupska sveta misa na mađarskom jeziku. Na sam blagdan bila je svečanost na hrvatskom jeziku. Za ovaj značajan događaj bio je lijepi broj hodočasnika iz više subotičkih župa.

U subotu, 27. lipnja u crkvi Presvetog Trojstva bilo je ovogodišnje krizmanje. bilo je ukupno 105 krizmanika, od kojih je šezdesetak iz Somborskih župa, a ostali iz Sonte.

U župi sv. Križa održane su u prvoj polovici sedmog mjeseca duhovne obnove za mlade. U tri skupine po tri dana bilo je ukupno šezdesetak mladih iz naše biskupije. Voditelji duhovnih obnova za mlade bili su preč. Andrija Anišić i preč. Stjepan Beretić.

Blagdan Karmelske Gospe i ove godine je u Somboru svečano proslavljen. Glavne svete mise na sam blagdan predvodili su mons. Ivan Penzeš, biskup subotički i mons. Marin Srakić, biskup đakovačko srijemski. Na misama je bilo mnoštvo svijeta i tridesetak svećenika.

F. Ivanković

ZAHVALJUJEMO DAROVATELJIMA NAŠEG KUD-a "VLADIMIR NAZOR"

Bošnjak Đuro, Sombor
Marija Turkalj, Bački Monoštor
Vinko Jozić, Sombor
Franjo Čuvardić, Sombor
Perica Gromilović, Sombor
Estera Krajniger, Sombor
Gojko Zejko, Sombor
Alojzije Firanj, Sombor
Franjo Krajniger, Sombor
Šima Raić, Sombor
Boris Pavlov, Sombor
Stipan Pekanović, Sombor
Pavle Matarić, Sombor
Zoran Čota, Sombor
Mato Matarić, Sombor

Gore navedeni pomogli su svojim novčanim priložima održavanje važnijih kulturnih programa unutar KUD-a.

Antun Vilim darovao je par bunjevačkih čizama.

Šima Hornjak darovao je par bunjevačkih čizama.

Radio "Spektar" i radio "Sonet" pomogli su Društvu svojim reklamama.

Žiga Fratrić darovao je jednu veliku šah garnituru.

Emilija Dorotić darovala je brokat za kompletnu bunjevačku nošnju.

Franja Parčetić darovao je materijal za kompletnu bunjevačku nošnju.

Snežana Pejić besplatno je sašila jednu kompletnu bunjevačku nošnju.

Miroslava Šijačić besplatno je sašila kompletnu narodnu nošnju.

Ilonka Bogišić besplatno je sašila narodnu nošnju.

Najsrdacnije zahvaljujemo svima koji su nam na bilo koji način pomogli kako bi naš rad bio na korist i oplemenjenje narodne kulture. Pripuručujemo se i u buduće svima koji žele podržati naš rad.

Oglašavamo da prikupljamo stare predmete kako bi smo u našim prostorijama postavili jednu kompletnu etno-sobu. Svi zainteresirani koji bi nam tili štogod dati neka se jave na našu adresu. Unaprid se svima zahvaljujemo.

TAJNE PČELINJIH PROIZVODA

PROPOLIS
- zagonetna smola

Duže vrijeme smatran sporednim proizvodom u košnici, propolis je u novije vrijeme najviše istraživani pčelinji proizvod. Sastavljen je od oko 70 različitih komponenti od kojih je veliki dio nedovoljno ispitan.

Propolis je smola koju pčele radilice prave od poleina ili skupljaju sa lisnih pupoljaka ili kore drveća obogaćujući je svojim probavnim fermentima, dajući pri tim složenim procesima, nove, veoma ljekovite sastojke.

Propolis je od žute do crveno-smeđe boje. Vremenom postaje tamniji. Na toploti omekšava i postaje ljepljiv, a pri hlađenju krut. Ima specifičan prijatan miris i gorak okus. Lako se miješa sa voskom pa se tako najlakše falsificira. Rastvorljiv je u alkoholu, amonijaku, sirćetnoj kiselini. U vodi se ne rastvara.

Ova neobična smola ima dugu povijest. U Babilonu, Egiptu, staroj Grčkoj i Rimu iscjelitelji, svećenici i travari su je koristili za priređivanje lijekova, masti, melema protiv nožnih bolesti i rana, kao i za mumificiranje. Koristio ga je Hipokrit, Aristotel, a poznati kremonski graditelji violina prekrivali su svoje ruktvorine lakom pravljenim od propolisa.

Pčele propolisom učvršćuju svoj grad, zatvaraju pukotine, izoliraju od vremenskih nepogoda i potresa, štite i poliraju čelije saća, balzamiraju nepoželjne goste u košnici i tako sprečavaju raspadanje i truljenje.

Propolis ima higijensko-sanitarni značaj koji nije za potcjenjivanje. Znanstvenim ispitivanjem je utvrđeno da ima djelovanje antibiotika, prema kome, za razliku od kemijskih preparata nitko ne postaje imun, niti izaziva štetne reakcije u organizmu. Ima dezinfekcijsko, antivirusno, antibakterijsko i antigljivično djelovanje.

Postoje brojni preparati sa propolisom a najčešće se prave:

- alkoholni rastvori propolisa
- alkoholni rastvori propolisa sa vazelinsko-lanolinskom podlogom.

LIJEČENJE PROPOLISOM

U narodnoj medicini propolis se smatra ljekovitim sredstvom protiv malignih tumora, astme, čira na želucu i dvanaestopalačnom crijevu, srčanih i brojnih kožnih oboljenja.

- Liječenje svrabeži propolis dražejama daje pozitivne rezultate.

- Kunići zaraženi stafilokokama tri puta brže se izliječe propolisom nego antibioticima.

- Pomaže rad neurodermatitisa, ekcema i svraba kože različitog podrijetla. Za gljivična oboljenja kože primjenjuje se jača koncentracija propolisove masti.

- Dragocjeno je sredstvo za liječenje opekotina, čireva, ekcema, tuberkuloze kože, bradavica, hemoroida.

- Komadić zagrijanog i omekšanog propolisa za nekoliko dana odstranjuje žuljeve.

- Preparati od propolisa se koriste i u stomatologiji kao sredstvo za lokalnu anesteziju - ima jače djelovanje od kokaina. Pored toga što smanjuje bol, djeluje i protiv oboljenja izazvanih gljivicama, liječi paradentozu i karijes. Smanjuje teškoće prilikom rasta zuba.

- Inhalacije alkoholnim rastvorom propolisa ubrzava liječenje disajnih puteva, oboljenja bronhija i gripe.

- Primjena propolisa u postoperativnom periodu normalizira san, apetit, smanjuje bol, ubrzava zaraščivanje rane, smanjuje infekciju i potrebu za antibioticima, regulira tjelesnu temperaturu.

- U veterini su izvršena brojna ispitivanja, a praktična primjena propolisa daje brojne rezultate u liječenju mikobaciloze ovaca, mastitisa krava i niza povreda životinja. Male količine mljevenog propolisa doda se u hranu i on pomaže prirast težine kod prasića. Nerado jedu propolis dodat u mlijeku.

Rastvor propolisa daje dobre rezultate kod virusnih oboljenja teladi.

Ovo su samo neke od korisnih primjena propolisa u humanoj i veterinarskoj praksi. I pored mnogobrojnih i izuzetnih osobina, ne preporučuje se ne kontrolirana primjena propolisa. Prosječna dnevna doza ovisi od koncentracije propolisa, a iznosi oko 15 kapi jednom do tri puta dnevno na malo meda ili šećera, kod odraslih. Kod djece se doza smanjuje. Alergije na propolis se mogu javiti ali su izuzetno rijetke. Alergijske reakcije se smanjuju ako se propolis miješa sa drugim pčelinjim proizvodima.

Iz teorije i prakse se lako može vidjeti blagotvorno djelovanje ove prirodne zagonetke koju treba dalje proučavati.

V. Šolar

Internet je preko nas došao u Suboticu - budite sa nama!

Postanite prijatelj Interneta!

Predstavite svoju firmu svetu! ✓
Izradujemo www prezentacije i držimo ih na Svetskoj mreži

Kompletna ponuda internet servisa ✓
Subotičko čvorište je kod nas

Naučite koristiti Internet i VI ✓
Kurs traje 16 časova

Sve INFORMACIJE možete dobiti u našem Informativno-prodajnom centru
✉ BRAČE JUGOVIĆA 5

Radno vreme: 9 - 19 sati

☎ 555-765

E-mail: admin@tippnet.co.yu
Home Page: www.tippnet.co.yu

ČESTITKA

Čestitamo nogometašima Republike Hrvatske na osvojenom trećem mjestu na nedavnom završenom Svjetskom nogometnom prvenstvu u Francuskoj!

MIROLJUB (izlazi 4 puta godišnje). Izdaje Kulturno-umetničko Društvo "Vladimir Nazor", 25000 Sombor, Venac Radomira Putnika 26, tel. 025/ 38-173
Uredništvo: Josip Pekaović - glavni i odgovorni urednik, Cecilija Miler - zamjenik glavnog i odgovornog urednika i likovni urednik, Franjo Ivanković - tehnički urednik, Zlata Pekaović, Ivan Kovač, Alojzije Firanj, Franjo Krajniger, Zoran Čota.
List je registriran u Ministarstvu za informacije Republike Srbije broj 2583 / 03. 02. 1998.
E-mail: Miroljub@Tippnet.co.yu
Prijelom teksta: mr. Ervin Čeliković.
Tisak: GIP "Prosveta", Sombor, Trg Koste Trifkovića 8, tel. 025/22-833
Tiraž: 800.

ANTUN GUSTAV MATOŠ

Rođen je 13.06.1873. godine u Tovarniku u Srijemu. U Zagrebu je završio gimnaziju i muzičku školu. 1893. godine prekinuo je školu i bio regrutiran. Pobjegao je iz vojske i radio sedam godina kao književnik u Srbiji, a kasnije u Ženevi i Parizu. U Zagreb se vratio 1908. godine i brzo je zauzeo centralno mjesto u književnom životu. Kao pjesnik, pripovjedač, esejist, feljtonist, književni kritičar i pisac široke kulture, unio je nov duh u hrvatsku književnost. Matoš je najistaknutija osoba hrvatske moderne.

Matoš je odličan poznavalac europske književnosti, prvenstveno one francuske. U mnogobrojnim kritikama, esejima i feljtonima, sabranim u zbirka: "Ogledi" (1905.), "Vidici i putovi" (1907.), "Pečalba" (1913.), vidi se težnja k prosuđivanju specifičnih umjetničkih vrijednosti. Matoš je uvijek polazio od početnog dojma, a zatim nizao asocijacije kojima ga je pročitano djelo nadahnulo. Iako je od kritika tražio argumentiranost, sam se najviše pouzdavao u umjetnički instinkt i smisao za kvalitetu.

U novelističkom opusu (zbirke: "Iverje", 1899; "Novo iverje", 1900; "Umorne priče", 1909) obrađuje raznovrsnu tematiku. Opis domaćih zbivanja odlikuje se najčešće anegdoticnim izrazom, ironijom i snažnim rodoljubljem. Prividna površnost i lepršavost često su prožete tonovima sjete, a katkada i tragike.

Poeziju je Matoš počeo pisati pred kraj života. Napisao je osamdesetak pjesama. Matoš se pokazao kao umjetnik riječi, a obogatio je jezik književnosti.

Umro je 17.03.1914. godine u Zagrebu. Za kratkog života ostavio je značajan trag u hrvatskoj književnosti.

Josip (Zvonko) Pekanović

U VRTU

*U mraku žubor, vrelo - slušaj, dušo:
To izvor mog života romori;
Kroz šiprag hihot, vile - miruj, dušo:
To moja sreća tebi govori;*

*U grmu prvi slavuj - čuti, dušo:
To moje srce tebi biljiše;
U ljesi prvo cvijeće - diši, dušo:
To moja duša tobom izdiše;*

*Tišinom struje, sjene - dršći, dušo;
To mjesec - zanos - k nama silazi;
Kroz zvijezde čežnje, slutnje - umri, dušo:
To smrt i ljubav k nama prilazi.*

A.G. Matoš